

"Faré escoltar la veu d'Aragó"

José Antonio Labordeta (Saragossa, 1935) és el primer diputat al Congrés per la Chunta Aragonesista. Aquest trobador aragonès, amb quinze discos i centenars de poemes en la motxilla, és un corredor de fons en el compromís amb el seu poble, Aragó.

Com ha arribat fins a postures aragonesistes?
—Bé, curiosament jo comence a concebre l'aragonesisme a Terol, quan sóc professor d'institut i coincidisc amb gent com Eloy Fernández Clemente, que és qui comença a reivindicar el somni d'un Aragó reencarnat. I tant és així que jo mateix escric l'any 1968 una cançó que es diu "Aragón", i que la primera vegada que la cante, en un descampat de Terol, li la dedique a Eloy. Després apareix la revista *Andalán*, el 1972, i alguns manifestos com el del "Valle del Ebro".

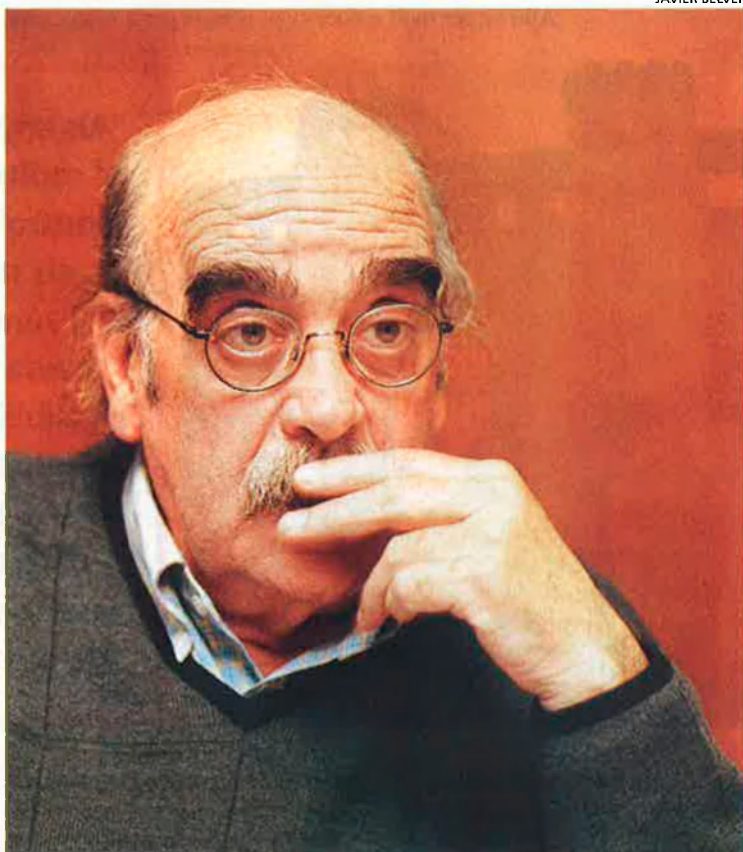
—Es necessita una visió d'esquerres per entendre l'aragonesisme?

—Jo crec que sí, sobretot durant els anys setanta qui posa en marxa l'aragonesisme és l'esquerra, en part perquè la dreta estava molt còmoda vivint amb el franquisme. La base de l'aragonesisme és d'esquerres, i la prova és que ve d'una esquerra d'abans de la guerra. Sí que és veritat, però, que sempre ha existit un aragonesisme de dretes i conservador, però molt menys impetuós que el de l'esquerra.

—Es considera un trobador aragonès?

—La meua història com a cantant és molt complicada. Jo me'n vaig a França de professor d'espanyol i allí conec Brassens, Brel, Leo Ferré. Estic en aquell moment en una zona del Mediterrani molt conflictiva, a la zona de Marsella, amb vaixells que van i que vénen de la guerra d'Algèria amb els soldats. Marsella és una ciutat molt viva on vénen tots els cantants. I quan vaig a Terol dona la casualitat que coincidisc en l'institut amb José Sanchis Inesterra, un amic, que m'ensenya per primera vegada un disc d'un senyor que es deia Raimon. Aquest amic també tenia discos de Paco Ibáñez. I amb la mescla dels meus discos duts de França comence a fer una cosa que ja havia fet durant la meua estada a Marsella, que era intentar escriure poemes i cantar-los. Al principi, però, m'enganxe molt a l'aire folklòric. Sempre d'una manera especial, per la meua tessitura de veu, de baríton, i perquè llavors cantava temes que m'afectaven, com el de la immigració, la desertització de Terol o els pantans. Un trobador aragonès? Bé, no tinc cap problema que em consideren així.

—Es considera més poeta que músic?

JAVIER BELVER

—Jo crec que sí. Al principi utilitzava la tècnica poètica de la tònica dominant, i amb això ho feia tot. Després amb el temps, i treballant amb la guitarra, ja he fet coses més melòdiques. Però en principi, la meua part fonamental sí que és la poesia.

—Labordeta és una persona que és capaç de cantar en grans recitals, davant de 2.000 persones, com davant de deu, en qualsevol poble o taverna.

—Sí, sense cap problema. Potser una de les coses en què tinc avantatge és que quan puge a un escenari m'adone de quin tipus de gent tinc davant. I el mateix cante per a les Brigades Internacionals al polisportiu de la Comunitat de Madrid que a Almunia de San Juan, un poblet d'Osca on potser hi ha vuitanta per-

Labordeta ha combinat la seua faceta de cantant amb la de polític. Un camí que ja va recórrer amb el Partit Socialista Aragonès (PSA), durant els anys setanta.

sones. Intente saber què hi ha allí dins i aleshores dedicar l'espectacle a la gent que tinc davant.

—*Quins records conserva dels aplecs reivindicatius que es feien a l'estació de trens de Canfranc, al Pirineu aragonès, durant la transició?*

—Jo tinc una relació sentimental amb Canfranc, perquè hi passava les vacances d'infantesa. Jo era tan canfraner que quan anava a Ais de Provença, en lloc de travessar la frontera per Barcelona, com hauria estat lògic, anava a Canfranc amb tren i al matí següent pujava al tren francès que em duïa fins Pau. Jo he vist a Canfranc els soldats alemanys ocupar la meitat francesa de l'estació. Com a valor sentimental recorde el dia que l'exèrcit nazi es retirà i els francesos convidaren tots aquells que consideraven d'esquerres a assistir a l'acte d'hissada de la bandera tricolor en l'andana francesa mentre sonava la "Marsellesa". Allò va ser molt emocionant perquè per a molta gent

com Joaquín Carbonell o Tomás Bosque. Avui dia hi continuen sent importants, potser no els cantautors, però sí grups com Ixo Rai! i la Ronda de Boltana, que són capaços d'aplegar més de sis mil persones cantant i ballant durant més de tres hores.

—*Alguns d'aquests grups li han fet un homenatge versionant les seues cançons en el concert d'aquest any passat al Festival de Pirineos Sur.*

—Sí va fer al pantà de Lanuza, un lloc molt simbòlic perquè Lanuza fou un aragonès executat per Felip II per oposar-se a la seua política centralista. El poble de Lanuza va ser inundat per un pantà, però és encara un paisatge molt bonic, i és aquí on se celebra el Festival de Pirineos Sur, i l'any passat els organitzadors decidiren oferir temes meus a grups de música pop perquè en feren versions, però sense perdre ni l'originalitat de les cançons ni tampoc de les noves versions. El disc és diu *Labordeta, nueva visión*,

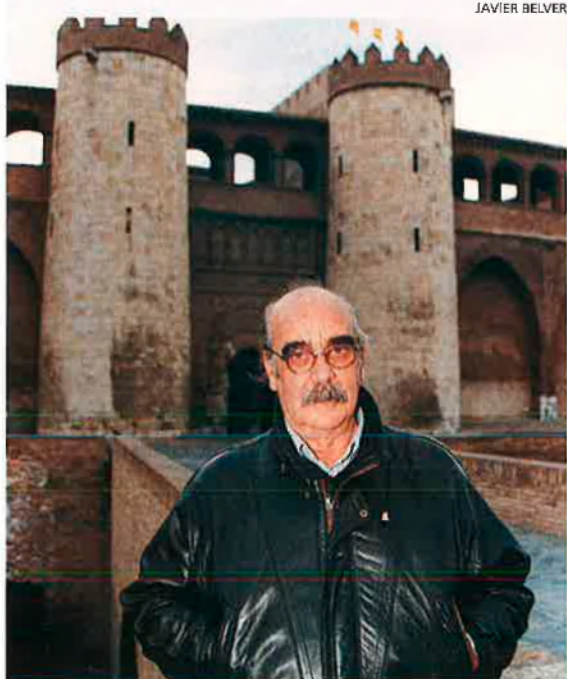
i sempre t'omple pensar que hi ha grups que poden fer melodies tan treballades de les teues cançons.

—*Creu que hi pot haver un relleu generacional de grups reivindicatius?*

—Bé, les circumstàncies són molt distintes. Nosaltres partim de la influència de la cultura francesa, del *chansonnier francès*. Gent com Paco Ibáñez, Serrat, Raimon, Llach o jo mateix. I després hi ha aquesta generació que surt de la influència anglosaxona, i és el cas del Joaquín Sabina del principi. Nosaltres partíem d'una rudesia i una humilitat absoluta.

—*Durant els anys de la transició, després del seu pas pel Partido Socialista Aragonés (PSA), deixa la militància política per l'activitat cultural?*

—No, quan el PSA se'n va avall, el Partit Comunista (PC) d'Aragó em demana —en un moment

JAVIER BELVER

"Als anys setanta, el capitalisme no controlava tots els mitjans i sempre hi havia alguna possibilitat. Avui, l'aliança entre el BBVA i Telefònica ha creat una espècie de pau de cementeri."

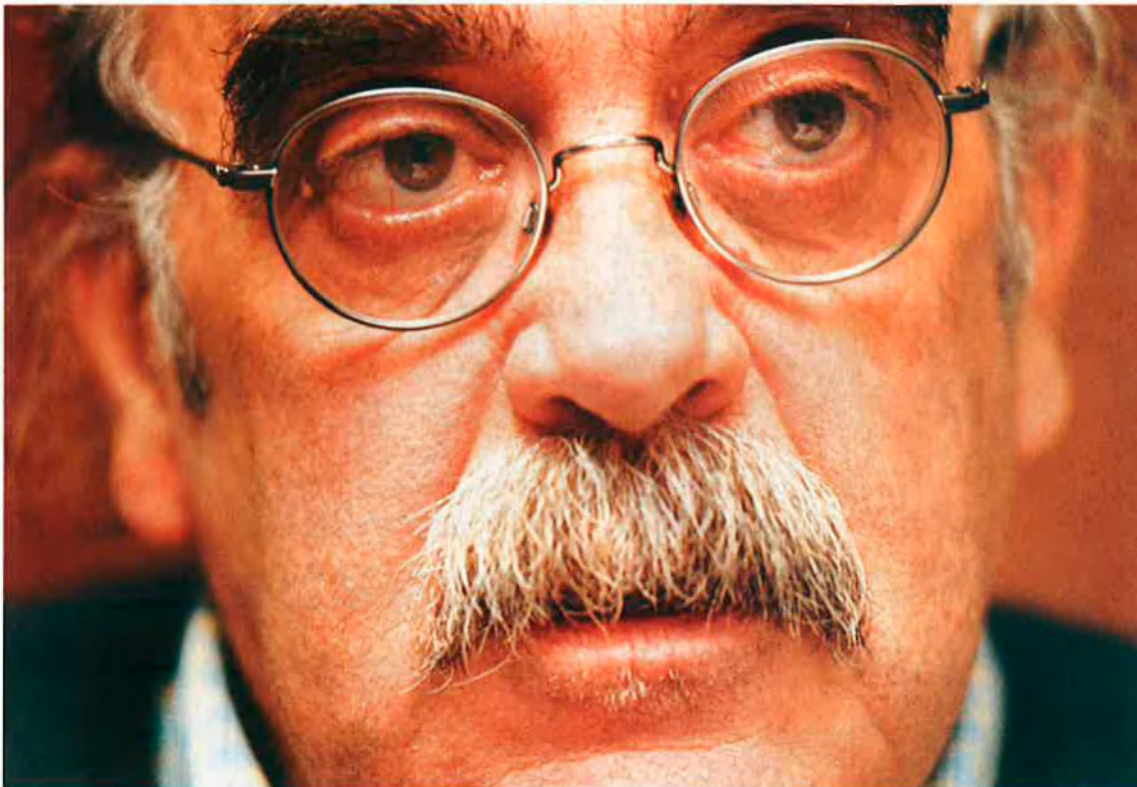
Labordeta deixa ara el seu despatx de diputat a les Corts d'Aragó per anar-se'n cap a Madrid. L'obertura de l'estació internacional de Canfranc o els problemes de comunicació amb Terol seran punts prioritaris en la seua agenda.

representava el final del franquisme, la fi de la guerra mundial. Canfranc ha estat de sempre una de les reivindicacions que més ha mogut la gent a Aragó. Vivim en una terra que dia a dia va perdent personalitat, i que a més a més pateix el greu problema de l'emigració, amb quasi un milió i mig d'aragonesos que viuen a Catalunya. Jo crec que la lluita per recuperar l'estació de Canfranc té molt a veure amb la lluita per recuperar una personalitat perduda en certa mesura.

—*A Aragó la cançó d'autor ha tingut el paper que als Països Catalans han representat Lluís Llach o Raimon?*

—Ací hi havia un catedràtic de dret administratiu que deia que a Aragó l'havien revaloritzat tres coses: la lluita contra el transvasament de l'Ebre, la revista *Andalán*, i la cançó. Aquesta esdevingué quasi com la Marsellesa en la revolució francesa. I no solament les meues, també són importants les cançons de gent

en què viuen una crisi interna i que necessiten traure un diputat— que vaja segon en la llista. I això m'ho demana el que era en aquell moment secretari del PC en Aragó, un gran company meu avui desaparegut, Vicente Castarra, i que visqué amb mi des dels quatre anys fins que el condemnaren a vint anys de presó a Burgos. Més endavant es crea Izquierda Unida, que ací aconseguim que es diga Izquierda Alternativa de Aragón, en un intent que aquesta coalició aplegue feministes, ecologistes i l'àmbit que ja va aglutinar el PSA o que també es trobava en *Andalán*. Desgraciadament aquesta opció ja anat desencantant-se, i jo ja em vaig quedar un poc fora de joc políticament. Bé, continue cantant i participant en moltes coses fins que a les primeres eleccions en què es presenta la Chunta Aragonesista (CHA) preste el meu suport a la coalició amb els meus concerts. I a les generals del 1996, és quan encapçale ja la llista al Congrés per CHA.

L'any 1996, Labordeta ja va encapçalar la llista al Congrés per la Chunta Aragonesa. Tot i no haver estat escollit aquell any, els resultats electorals van servir per a consolidar els aragonesistes en el panorama polític d'Aragó.

Aleshores ens vam quedar molt a prop de traure el diputat a Madrid. Sempre que m'he compromès ho he fet molt fort, i tot i que algunes vegades et quedés desil·lusionat, estic content del treball que he realitzat com a diputat a les Corts Aragoneses, sobretot ara amb l'escó de Madrid.

—Com veu la qüestió autonòmica?

—Quan es pactà la Constitució la situació va fer que ens quedàrem tots a mig pas. Cal superar aquesta situació i fer que el Senat siga escollit per les autonomies i que l'estat siga únicament una administració, i en aquest sentit veig el federalisme com una opció fonamental. Crec que l'estat de les autonomies continua sense desenvolupar-se. I aquest és un dels treballs que cal fer ara al Parlament, unir les forces que realment siguin partidàries d'un federalisme. Perquè el PSOE i el PP continuen sent molt centralistes.

—Encara hi ha motius per a rebel·lar-se?

—Sí que n'hi ha, però existeix un greu problema anomenat mitjans de comunicació. Estan en mans de menys gent i amb uns interessos més clars. A la guerra de Txetxènia, són les empreses que al mateix temps que dominen les televisions també controlen el petroli les que no han deixat que sortira informació del conflicte cap al món occidental. O al mateix estat espanyol, on hi ha una perillosa aliança entre el BBVA amb Telefónica. D'aquí uns anys, qualsevol publicació que no estiga aliada amb aquests grans grups serà com una nebulosa enmig d'aquest poder mediàtic. Als anys setanta, el capitalisme no tenia controlats tots els mitjans i sempre hi havia alguna possibilitat. Ara hi ha una espècie de pau de cementeri.

—Quina eixida creu vostè que poden tenir avui dia

les utopies que van sorgir a la dècada dels seixanta?

—L'any 68 pecàrem tots de molta ingenuïtat, pensàvem que el món seria molt fàcil de controlar des de la utopia. El maig francès el van aturar els tancs del general De Gaulle, però també els sindicats que no s'aventuraren en una utopia que no se sabia on anava. Jo crec que avui dia hi ha una transformació d'aquell eslògan, i en aquest sentit estic molt d'acord amb gent d'aquells anys que continua fent política, com Daniel Cohn Bendit, a qui conec personalment, i que lluiten per les utopies possibles.

—Quin és, per vostè, el principal problema a què ens haurem d'enfrontar durant els pròxims vint anys?

—Que hi ha milions de persones passant fam al món ara mateix, i que aquesta gent començarà a no acceptar de viure en la misèria. I el dia que aquesta gent comence a caminar serà terrible per als països rics.

—Quin és el seu objectiu com a diputat de la Chunta a Madrid?

—Cal anar a la utopia real. Primer haurem de veure quina és la gent que tenim en el grup mixt i saber que en política les coses es negocien. En concret el meu interès és traure endavant totes aquelles coses que afecten Aragó, sobretot de temes relacionats amb les infraestructures. Jo crec que no estaré sol, que estaré junt amb altres formacions nacionalistes d'esquerres i que podem fer un bon front comú per aconseguir del Partit Popular que cedisca posicions en aquells aspectes que ens interessin a les autonomies. Es tracta d'establir un compromís fonamentalment d'esquerres.

Pau Caparrós